

*І.В. Козюра,
доктор наук з державного управління,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
“Полтавський університет економіки і торгівлі”
м. Полтава, Україна*

ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА РЕГІОНАЛЬНОГО І МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Для розвитку в Україні ефективної моделі регіонального та місцевого розвитку актуальним є врахування зарубіжного досвіду роботи Агентств регіонального економічного розвитку (АРЕР), зокрема, в Канаді. В статті окреслено організаційні, фінансові основи й основні види діяльності АРЕР, а також організацій місцевого розвитку, наведені певні висновки і пропозиції з впровадження мережі інституцій регіонального й місцевого економічного розвитку в Україні.

Ключові слова: регіональний розвиток, місцевий розвиток, агентство регіонального економічного розвитку (АРЕР), інституційна підтримка, канадський досвід.

В Законі України “Про засади державної регіональної політики”, Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року значну увагу надано новим сучасним інститутам сприяння регіонального розвитку – Агентствам регіонального розвитку. Такий підхід слід вважати закономірним наслідком узагальнення світового досвіду, визнання вагомої ролі неурядових організацій у становленні громадянського суспільства та бажання використати їх потенціал для вирішення комплексу проблем, що стоять перед Україною.

Для розвитку ефективної моделі регіонального та місцевого розвитку актуальним є врахування досвіду роботи Агентств регіонального економічного розвитку (АРЕР) в Канаді, зокрема, в провінції Саскачеван. Вибір регіону дослідження пояснюється кількома факторами: по-перше, розвиненістю структури АРЕР саме в даному регіоні (де того ж проживає значна частка населення українського походження) і багатством досвіду, що може бути корисним для України; по-друге, недостатньою висвітленням у зарубіжній, радянській і пострадянській літературі теми регіонального управління й місцевого самоврядування в інших за центральні провінції регіонах Канади; по-третє, особистим ознайомленням автора з практикою роботи АРЕР під час проходження стажування в Канаді [1].

Так, у провінції Саскачеван АРЕР були створені в 1992 р. відповідно до п’ятирічної програми уряду провінції “Партнерство заради відродження” – першої фази довгострокової економічної стратегії, що включала також програми “Партнерство заради зростання” та “Партнерство заради процвітання” [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 83–85]. Їх розвиток – один з урядових пріоритетів, визначальний компонент тривалого економічного зростання в провінції.

Діяльність АРЕР поширюється на більшість заселеної території провінції. АРЕР пропонують скооперований, скоординований підхід до забезпечення економічного розвитку провінції [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Діяльність агентств базується на підході залучення ініціативи широких мас, надаючи можливість співробітництва територіальних громад і організацій, забезпечуючи участь й координацію зусиль партнерів у розробці та реалізації регіональних планів економічного розвитку, концентруючи ресурси, використовуючи сильні сторони територіальних громад, підприємств, організацій для надання підтримки у створенні нових робочих місць, залученні інвестицій, досягненні загальногo достатку.

Фінансова підтримка створенню неприбуткових агентств, посиленню їх інституційної й обслуговуючої спроможності, налагодження ними співпраці з провінційними відомствами, кооперативним

і приватним секторами здійснюється за дольової участі уряду й бізнесу, чії представники входять до складу керівних органів АРЕР.

Загалом агентства пропонують інвесторам програми з утримування і розширення бізнесу, залучення підприємств, маркетингу, інформаційні матеріали й послуги, виступаючи в ролі розробників проектів, посередників і лобістів.

Основні види і напрями діяльності АРЕР:

1. Координування дій різних організацій в межах регіону для досягнення тісного співробітництва партнерів, успішних спільних зусиль, усунення непотрібного дублювання дій.

2. Організаційна допомога і планування (підготовка заходів, клопотання перед приватним сектором про надання грошової допомоги, налагодження партнерства з іншими агентствами економічного розвитку для формування центрів підприємництва тощо).

3. Навчання, підготовка й перепідготовка кадрів (оцінка потреб у навчанні, організація навчання на робочому місці за контрактом з навчальними закладами, сприяння компаніям у наймі й кваліфікаційній підготовці працівників, організація й проведення на партнерській чи контрактній основі навчальних семінарів з питань проектного менеджменту, підприємництва, тощо).

4. Забезпечення доступу до потрібної для підприємців й інших груп інформації (формування ресурсних бібліотек; розробка інформаційних ресурсів, довідників бізнес-планів, доступних у даному регіоні фінансових послуг; підготовка й публікація регіональної демографічної інформації, номенклатури фірм, брошур, буклетів, коротких нарисів історико-географічного характеру, вісників; розробка й адміністрування веб-сайтів, програми публічного доступу в Інтернет, організація, сприяння в організації та участь в конференціях з питань ведення бізнесу в сільських районах).

5. Проведення регіональних досліджень (споживчого ринку, ринку праці; аналіз кон'юнктури ринку та економічної доцільності, визначення можливостей економічного розвитку в регіонах, формування й поповнення регіональних баз даних підприємництва й промисловості; дослідження у партнерстві з іншими АРЕР промислово-торгівельних коридорів, можливостей розвитку територій, розробка стратегій розвитку туризму).

6. Послуги з маркетингу і просування для залучення інвестицій й "утримування" бізнесу (презентації, веб-сайти, заохочення туризму, розробка брендів, емблем, девізів, просування на ринку місцевих чи регіональних фірм через участь і спонсорування проведення акцій, участь у роботі інших провінційних організацій економічного розвитку й туристичних організацій).

7. Послуги проектного менеджменту, започаткування спільних ініціатив і проектів.

Сприяння розвитку підприємств, кооперативів, АРЕР (включає у т.ч. надання організаційних, методично-довідкових, навчальних послуг) перебуває в компетенції центрального й регіональних відділень управління з надання послуг регіонального економічного розвитку провінційного Департаменту промисловості й ресурсів.

Завдання уряду полягало у перетворення АРЕР у центри економічного розвитку в регіонах шляхом:

- надання їм фінансової допомоги на дольовій участі на розвиток їх діяльності;
- забезпечення АРЕР пакетом послуг з підвищення кваліфікації працівників і технічної експертизи;
- переопрацювання урядових програм підтримки бізнесу, в разі прийнятності доручивши їх постачання АРЕР.

В 1998 р. з метою стимулювання економічного розвитку громад було розпочато реалізацію програми підтримки організацій розвитку міських округ, що передбачала сприяння організаційному становленню, забезпечення фінансування на підтримку розгортання й функціонування багатоцільових організацій місцевого розвитку, створених жителями міських округ з низькими доходами. Координація даної програми здійснювалася спільно зацікавленими в розвитку інфраструктури територіальних громад урядовими відомствами.

Розробка основних ініціатив цих організацій спрямована на поліпшення житлових умов у гро-

мадах, підтримку різноманітних місцевих проектів розвитку підприємництва й кооперативної діяльності. Організації місцевого розвитку стояли у витоків розгортання численних кооперативних починань, у т. ч. робітничих кооперативів з реконструкції житлових будинків, денних дитсадків, транспортних кооперативів, кооперативів покупців продовольства. Крім того, для покращання соціально-економічного добробуту мешканців округ ці організації започаткували кілька ініціатив з забезпечення зайнятості й навчання населення [4].

Діяльність організацій сприяла збільшеній самозабезпеченості громадян і самодостатності територій, усуненню фінансових і кваліфікаційних бар'єрів шляхом сприяння у створенні кооперативів, надання сприятливих можливостей для отримання потрібних для самозайнятості чи започаткування нової справи знань і навичок.

Вище вказане та враховуючи інші обставини формування й діяльності АРЕР у Канаді дозволяє зробити певні узагальнення, висновки й пропозиції:

1. Питання створення агентств регіонального розвитку набуває особливого значення в умовах глобальної тенденції регіоналізації місцевого врядування, “перевинайдення” місцевого самоврядування та децентралізації в Україні.

2. Місцева влада як в Україні, так і в Канаді, зазнає значних труднощів у самостійному, своєчасному і ефективному вирішенні всіх завдань щодо регіонального й місцевого розвитку в межах своїх повноважень і ресурсів та в умовах часто надмірної політизації й завантаженості в реалізації покладених на них завдань. У зв'язку з цим органам місцевого самоврядування доцільно виокремити підрозділи місцевого самоврядування, що займаються питаннями економічного розвитку, в окремі незалежні неприбуткові організації, або виступити засновниками таких організацій.

3. Діяльність агентств регіонального й місцевого розвитку має будуватися на партнерських відносинах з органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, діловими колами, громадськими організаціями, науково-освітніми закладами.

4. Необхідною передумовою успішної розробки й реалізації планів регіонального розвитку є активне залучення широких верств населення до ухвалення рішень щодо визначення пріоритетів регіонального та місцевого розвитку. Громади можуть і повинні бути уповноважені брати конструктивну участь у регіональному процесі ухвалення рішень. Ініціативи мають виходити “знизу”, але підкріплюватися “згори”.

5. Прикладом організаційної структури агентств регіонального та місцевого економічного розвитку цілком може слугувати структура АРЕР у Саскачевані. Проте інституційне забезпечення потреб регіонального та місцевого розвитку в Україні потребує вдосконалення нормативно-правової бази в напрямі розробки та вдосконалення положень про створення й засади діяльності агентств регіонального та місцевого розвитку. Варто враховувати: яке б не було досконале законодавство, практика його застосування може, а то й напевне виявиться далекою від встановленого ідеалу. Приклад Канади показує важливість політичної відповідальності з боку уряду за виконання прийнятих рішень і затверджених програм.

6. Участь центральних органів влади є не тільки бажаною, але й необхідною для вирішення питань регіонального і місцевого розвитку. Агентства регіонального й місцевого розвитку мають бути важливою і пріоритетною складовою частиною довгострокових урядових програм економічного розвитку, державної політики, регіональних програм підтримки розвитку малого підприємництва. Зацікавлені відомства зобов'язані надавати всебічну підтримку в становленні і розвитку потенціалу агентств. Але знову, відносини мають будуватися не на директивному стилі управління, а на партнерських засадах. Співпраця процвітає, коли сторони вважають одна одну відмінними, але рівними.

7. Чи не найважливіше питання фінансової основи діяльності агентств регіонального й місцевого розвитку слід вирішувати у площині дольової участі органів влади й приватного бізнес-сектору (за винятком фінансової допомоги організаціям місцевого розвитку в бідних міських районах, де наявна залежність насамперед від урядових коштів), пряму й опосередковану вигоду від результатів роботи агентств матимуть всі партнери – члени агентств і урядові структури. Цілі ж грантів певних до-

норських організацій можуть не співпадати з потребами й пріоритетами регіонального та місцевого розвитку ні з точки зору обсягу потрібних коштів і масштабу програмування, ні умов фінансування, ні часової перспективи.

8. Інституційний розвиток сфери регіонального і місцевого економічного розвитку потребує налагодження системи освіти, підготовки і перепідготовки кадрів агентств розвитку.

9. Нарешті, сама ідея агентств регіонального та місцевого розвитку потребує широкої популяризації як на державному, так і на регіональному й місцевому рівнях. Проведення науково-комунікативних заходів, висвітлення у ЗМІ, нарешті, проведення тижневика, присвяченого питанню регіонального та місцевого розвитку й агентствам – далеко не вичерпний перелік запропонованих заходів.

Таким чином, цінність та важливість вивчення досвіду діяльності різноманітних форм і моделей агентств регіонального розвитку Канади полягає саме в практичному підході до висвітлення реальних можливостей застосування цього досвіду в Україні та встановленні конкретних ділових контактів з суб'єктами, представниками зарубіжних агентств регіонального розвитку з метою оптимізації пошуку власної моделі функціонування інститутів підтримки розвитку територій та успішної інтеграції у євроатлантичну спільноту.

ЛІТЕРАТУРИ

1. Козюра І. Місцеве врядування в Канаді / І. Козюра. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 156 с.
2. Козюра І.В. Партнерство заради зростання (з польсько-канадського досвіду) / І.В. Козюра // Стратегія економічного розвитку регіонів в умовах адміністративної реформи в Україні тези наук.-практ. конф. – Х.: УАДУ (ХФ), 2000. – С. 83–85.
3. Fernandes N. Saskatchewan's Regional Economic Development Authorities: A Background Document / Neville Fernandes. – Saskatoon : Community – University Institute for Social Research, University of Saskatchewan, 2003. – 31 p.
4. Козюра І.В. Місцеве самоврядування: канадський досвід для України : монографія / І.В. Козюра. – Полтава : ТОВ "АСМГ", 2013. – 368 с.

И.В. Козюра. Институциональная поддержка регионального и местного экономического развития. – Статья.

Аннотация. Для развития в Украине эффективной модели регионального и местного развития актуальным является использования зарубежного опыта работы Агентств регионального экономического развития (АРЭР), в частности, в Канаде. В статье обозначены организационные, финансовые основы и основные виды деятельности АРЭР, а также организаций местного развития, приведены выводы и предложения по внедрению сети учреждений регионального и местного экономического развития в Украине.

Ключевые слова: региональное развитие, местное развитие, агентство регионального экономического развития (АРЭР), институциональная поддержка, канадский опыт.

Igor V. Koziura. The Institutional Support for Regional and Local Economic Development. – Article.

The operational experience of regional economic development authorities (REDAs) in Canada, is noteworthy for the development of effective model of regional and local development in Ukraine. Organizational arrangement, available funding and main types of REDAs activity, also as The Neighbourhood Development Organization program, are outlined in the paper. Some results and suggestions on systems implementation are presented.

Key word: regional development, local development, regional economic development agency (REDA), institutional support, the Canadian experience.